

Tsonev gegn Búlgaríu

Dómur frá 13. apríl 2006

Mál nr. 45963/99.

11. gr. Funda- og félagafrelsi

Bann við starfsemi stjórnmalaflokka.

1. Málsatvik

Kærandi, Anguel Tsonev Anguelov, er búlgarskur ríkisborgari (f. 1958) og býr í Sófíu. Hann er formaður byltingarflokks æskulýðsins. Kærandi stofnaði, ásamt 49 öðrum, Kommúnistaflokk Búlgaríu og var hann kjörinn formaður. Stofnskrá flokksins tilgreindi að flokkurinn aðhylltist byltingarkennda félagspólítíska hugmyndafræði. Hinn 3. desember 1996 lagði kærandi fram umsókn til dómstóla um að fá flokkinn skráðan í samræmi við fyrirmæli laga um stjórnmalaflokka frá 1990. Hinn 6. mars 1997 synjaði dómstóllinn um skráningu á flokknum. Kærandi skaut þeirri ákvörðun til Hæstaréttar sem staðfesti ákvörðun undirréttar. Því var haldið fram að umsækjendur hefðu ekki farið eftir þeim kröfum sem gerðar væru í lögum um stjórnmalaflokka. Benti dómstóllinn sérstaklega á að lagfæringar á stofnskrá flokksins hefðu ekki verið undirritaðar og að valdsvið innri eininga flokksins og innra skipulag hans væri ekki nægilega skilgreint í stofnskránni. Einnig var bent á að stofnskráin greindi ekki frá því með hvaða hætti félagsaðild lyki. Að auki var því haldið fram að markmið flokksins væru hin sömu og annarra tiltekinna flokka. Hæstiréttur komst að þeirri niðurstöðu að ekki væri unnt að skrá flokkinn þar sem nafn hans væri of líkt nafni annars flokks, búlgarska kommúnistaflokksins sem áður var við völd. Því var einnig haldið fram að markmið flokksins væru í andstöðu við fyrirmæli stjórnarskrár sem og laga um stjórnmalaflokka frá 1990.

Samkvæmt 2. mgr. 44. gr. stjórnarskrár Búlgaríu er bönnuð starfsemi samtaka sem beinist gegn fullveldi ríkisins eða einingu þjóðarinnar og hvetur til fjandskapar milli kynþátta, þjóðerna, þjóðarbrotu eða trúarbragða auk banns við starfsemi samtaka sem leitast við að ná markmiðum sínum með ofbeldi. Í 2. mgr. 3. gr. laga um stjórnmalaflokka frá 1990 var lagt bann við starfsemi stjórnmalaflokka þar sem markmið flokksins væru af framangreindum toga. Hæstiréttur úrskurðaði að hugtakið „byltingarkenndur“ í stofnskrá flokksins gæfi til kynna að markmið flokksins félli undir framangreindar takmarkanir.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram að synjun búlgarskra dómstóla um skráningu á Kommúnistaflokki Búlgaríu hefði brotið í bága við félagafrelsi hans og væru takmarkanir þessar ekki nauðsynlegar í lýðræðisþjóðfélagi. Því hefði verið brotið gegn 11. gr. sáttmálans.

Niðurstaða

Að því er varðaði meinta annmarka í stofnskrá flokksins og skrásetningargögnum benti dómstóllinn á, að í 1. mgr. 8. gr. laga um stjórnmalaflokka frá 1990 væru formkröfur til stofnskrár og annarra atriða ekki tilgreindar með nægilega skýrum hætti. Var ekki fallist á að dómstólum hefði verið rétt að synja um skráningu flokksins á þessum forsendum.

Dómstóllinn féllst ekki á þau rök innanlandsdómstóla að nafn flokksins gæti komið í veg fyrir skráningu þar sem það væri áþekkt nafni annars skráðs flokks sem og áþekkt nafni búlgarska kommúnistaflokksins sem áður var við völd. Dómstóllinn benti á að í Búlgaríu væru starfandi nokkrir flokkar sem kenndu sig við kommúnisma, þar af einn sem hétí Kommúnistaflokkur Búlgaríu. Gat hvorki heiti flokksins né það að stefnuskrá hans var keimlík stefnuskrá ýmissa annarra flokka réttlætt að skráningar skyldi synjað.

Dómstóllinn gat ekki séð að flokkurinn gæfi með einhverju móti, utan nafns síns, til kynna að hann stefndi að yfirráðum einnar stéttar umfram aðrar. Ekki væri heldur sannað að með notkun orðsins „byltingarkenndur“ í formála stofnskrárinnar hefði flokkurinn valið stefnu sem ógnaði búlgörsku samfélagi eða búlgarska ríkinu. Þá væru til aðrir flokkar í Búlgaríu sem notuðu orðið í nafni

sínu og stefnuskrám. Slíkt virtist ekki túlkað sem svo, að þeir væru líklegir til að grípa til ofbeldis og væri starfsemi þeirra leyfð. Ekki væri heldur að finna neitt í yfirlýsingum flokksins, eins og þær voru settar fram í formála stofnskrárinnar, sem gæti staðfest að markmið flokksins væru ólýðræðisleg eða að stefnt væri að því að ná þeim fram með ofbeldi.

Dómstóllinn féllst á að pólitísk stefnuskrá flokks gæti verið til þess fallin að leyna markmiðum og fyrirætlunum sem væru önnur en þau sem hann lýsti yfir. Hins vegar gæti pólitísk stefnuskrá flokksins tæplega gefið ranga mynd af aðgerðum sem flokkurinn hefði gripið til, þar sem umsókn um skráningu var hafnað og flokkurinn hefði þar af leiðandi ekki haft tíma til að grípa til aðgerða. Flokknum var þess vegna refsað fyrir háttsemi sem raunverulega tengdist tjáningarfrelsinu. Dómstóllinn benti að lokum á, að ef flokkurinn hefði gripið til ofbeldis eða annarra ólýðræðislegra aðgerða, hefðu yfirvöld ekki verið úrræðalaus þar sem samkvæmt þágildandi lögum gat dómstóll leyst upp flokkinn ef starfsemi hans reyndist í andstöðu við stjórnarskrá eða umrædd lög.

Mannréttindadómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu að markmið og yfirlýsingar flokks kæranda væru sömuleiðis ófullnægjandi ástæða til synjunar um skráningu. Ennfremur benti dómstóllinn á að aðgerðir sem gripið var til hefðu gengið svo langt að þær jöfnuðust á við bann við því að flokkurinn hæfi starfsemi. Dómstóllinn komst því að þeirri niðurstöðu að ástæðurnar fyrir synjun um skráningu væru ófullnægjandi. Þar af leiðandi gæti takmörkun á félagafrelsi kæranda ekki hafa verið nauðsynleg í lýðræðislegu samfélagi og var því brotið gegn réttindum kæranda samkvæmt 11. gr. sáttmálans.

Tveir dómáramur skiluðu séráliti.